

SÓLYOM ANDREA

ERDÉLYI SZOCIOLÓGIAI MŰHELYEKHEZ KAPCSOLÓDÓ FOLYÓIRATOK (2002–2012)

Jelen tanulmány része egy olyan vállalkozásnak, amelynek célja az erdélyi magyar szociológia intézményes helyzetének felleltározása a 2002 utáni időszakban. A Kolozsvári Akadémiai Bizottság felkérésére több társadalomtudomány területén készült el hasonló szintézis, amelyek várhatóan egy kötetben látják meg a nyomdafestéket. A szociológia helyzetéről szóló rész társszerzői Veres Valér és Magyarai Tivadar.¹ A folyóiratokról szóló elemzés mellett – amely a szerző egyéni munkája – a szintézisben helyet kapott a felsőoktatási intézmények, kutatóműhelyek, könyvek, fontosabb tudományos kutatások bemutatása, leíró és értékelő elemzése is.

Arról, hogy miért éppen 2002 az elemzési periódus kezdési időpontja, az előzmények szolgálnak támpontokkal. Egyfelől Tánzos Vilmos és Tőkés Gyöngyvér szerkesztésében 2002-ben jelent meg egy háromkötetes munka, amely az egyes tudományterületeken lezajlott kutatásokat tekinti át a rendszerváltástól 2001-ig,² másrészt Kovács Éva szerkesztésében szintén 2002-ben jelent meg egy a kelet-közép-európai szociológiák helyzetét elemző kötet.³ Ez utóbbi módszertanát mind egy korábbi munkában,⁴ mind a jelenlegi folyóiratok elemzése során fő kiindulópontként használtuk.

Az elemzett periódusban három olyan erdélyi szaklapot választottunk ki, amely a tudomány művelőinek tevékenységéről, a diszciplína állapotáról szolgáltat információkat. A kiválasztott lapok tanszékekhez, tudományos műhelyekhez kapcsolódnak. A részletes elemzésből a magyar nyelvű lapok közül a *WEB* maradt ki, amely többnyire mesteri, doktorandusz diákok és

¹ SÓLYOM Andrea – VERES Valér: *Az erdélyi szociológia eredményeinek szintézise, 2002–2013*, kézirat, az első és a második rész megírásában közreműködött MAGYARAI Tivadar.

² ROTH Endre: Magyar szociológiai kutatások Erdélyben 1990–2001, In: *Tizenkét év, Összefoglaló tanulmányok az erdélyi magyar tudományos kutatások 1990–2001 közötti eredményeiről*, I., Sapientia Alapítvány – Kutatási Programok Intézete – Scientia Kiadó, Kolozsvár, 2002, 341–368. p.; MAGYARAI Tivadar: *Kutatások a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Szociológia Tanszékének magyar tagozatán*, In: *Tizenkét év*, III., 135–146. p.; NEMÉNYI Ágnes: *Az erdélyi magyar szociológia helyzete 1989 előtt és után*, In: *Tizenkét év*, III., 147–158. p.

³ KOVÁCS Éva (szerk.): *Mi újság a kelet-közép-európai szociológiában?*, Teleki László Alapítvány, Budapest, 2002, 261. p.

⁴ SÓLYOM Andrea: *A WEB 10 éve, Erdélyi Társadalom*, 2005/1., 201–214. p.

fiatal oktatók írásait közli, nekik biztosított publikációs teret, azonban 2008 óta szünetel a megjelenése. Az egyik lap tizenegy éves múlttal rendelkezik, a másik 2009-től kezdődően működik, a harmadik 2011 óta jelenik meg. Az *Erdélyi Társadalom*⁵ magyar nyelven jelenik meg, a *Reconnect*⁶ három nyelvű lap, míg az *Acta Social Analysis*⁷ csak angol nyelven közöl írásokat.⁸

A szerkesztőbizottságok összetételét vizsgálva kiderül, az *Erdélyi Társadalom* az évek során változásokon ment keresztül, ezért az első és az utolsó lapszám megjelenésekor aktuális szerkesztők listáját közöljük: 2003-as indulásakor a felelős szerkesztő Horváth István, a szerkesztőbizottság további tagjai Magyar Tivadar, Péter László és Veres Valér. A tárgyidőszak végére, 2013-ban a főszerkesztő Veres Valér, a szerkesztőbizottság pedig kiegészült Berszán Lídia, Csata Zsombor, Kiss Dénes, Benedek József, Geambaşu Réka, valamint Pásztor Gyöngyi személyével.

A *Reconnect* főszerkesztője Bakó Rozália Klára, szerkesztőbizottságának tagjai pedig Ferencz Angéla és Sólyom Andrea.

Az *Acta* főszerkesztője Biró A. Zoltán, asszisztense Nistor Laura, az előbbi két laptól eltérően nem válik külön a szerkesztőbizottság és a szerkesztőtanács, így Ambrus Zoltán, Andrew Balas, Bodó Julianna, Petru Iluţ, Kovách Imre, Öllös László, Rostás Zoltán, Dumitru Sandu, Szántó Zoltán, valamint Tonk Márton is szerkesztőként szerepel.

A lapokat elsősorban kvantitatív szempontból elemeztük, az általunk használt módszertan nagymértékben támaszkodott a közép-kelet-európai szociológiák helyzetének feltérképezésére irányuló kutatási programban használt modellre.⁹ Összesítettük a rovatokat, a szerzők személyi jellemzőit, az írások témáját, módszerét, interdiszciplinaritását, a hivatkozások számát, illetve a hazai, valamint nemzetközi szakirodalomhoz való viszonyát. Előbb általánosan áttekintjük az elemzés eredményeit, majd rátérünk röviden az egyes lapokra.

A vizsgált periódusban összesen 267 írás jelent meg a három folyóiratban, 170 az *Erdélyi Társadalomban*, 60 a *Reconnectben*, illetve 37 az *Actában*. Összeségében a publikációk egyötödét recenziók teszik ki. Ezek döntő többsége a lapszám megjelenésekor aktuális könyv, tanulmány leíró jellegű rövid bemutatása, ismertetése. Elvértve találunk kritikai recenziókat is, amelyek nem

⁵ L.: <<http://www.erdelyitarsadalom.ro>> (letöltve: 2015. 01. 09.).

⁶ L.: <<http://www.reconnect.org>> (letöltve: 2015. 01. 09.).

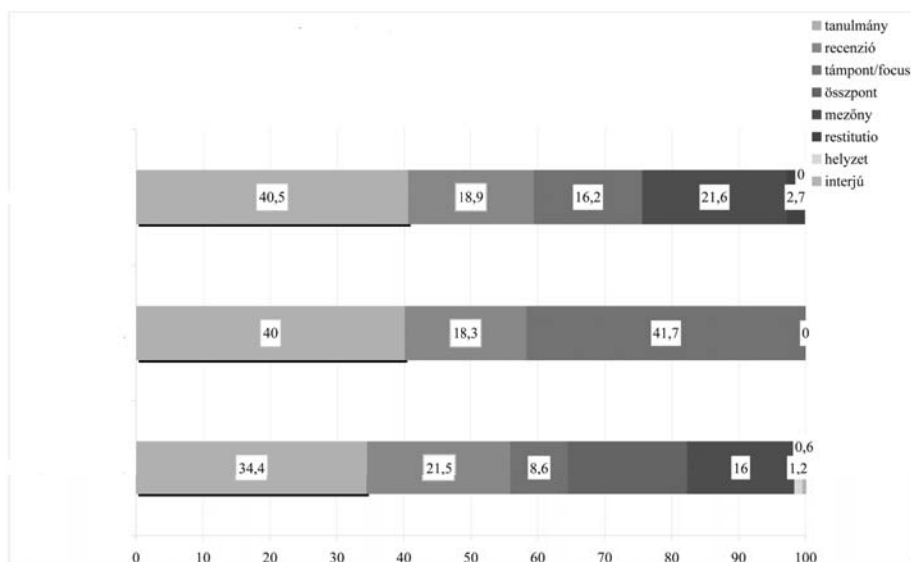
⁷ L.: <<http://www.acta.sapientia.ro/acta-social/social-main.htm>> (letöltve: 2015. 01. 09.).

⁸ Az erdélyi magyar szociológusok természetesen nemcsak ezekben a periodikákban olvashatók, hanem magyarországi, külföldi, illetve elsősorban román nyelvű lapok hasábjain, de kutatásunk keretei ezekre terjednek ki.

⁹ Kiss Tamás – SÓLYOM Andrea: A román szociológia a kilencvenes években, In: KOVÁCS (szerk.): *Mi újság a kelet-közép-európai szociológiában?*, 118–160. p.

korlátozódnak az illető publikáció bemutatására. Az írások közel fele tanulmány, további 17, illetve 13% a Támpont vagy a Mezőny rovatokba tartozik, azaz empirikus kutatásjelentés, esettanulmány.

1. ábra
Az írások megoszlása a lapok rovataiban (%)

A publikációk kilenctizede egyszerűs, ez az arány teljesen szokványosnak számít társadalomtudományi folyóiratok esetén. A szerzők jó részének egyetlen írása jelenik meg, a szerkesztők azok, akik több publikációt is közölnek a vizsgált lapokban, illetve van néhány olyan visszatérő szerző, aki több írását is ezekben a folyóiratokban helyezi el. Vannak átfedések olyan értelemben is, hogy egyes szerzők több lap hasábjain is publikálnak az elemzett folyóiratok közül. A szerzők 52%-a férfi. Vannak úgynevezett női lapszámok, amelyekben a témákkal összefüggésben tömörülnek a hölgyek. Ilyen például az *Erdélyi Társadalom* 2011-es évfolyamának összevont, életmód-fogyasztás-kultúra témakörébe sorolható lapszáma, amelyben 17 írásból három származik férfiak tollából, vagy a *Reconnect* 2012-es, ifjúság és politika témával foglalkozó lapszáma, ahol hat írásból egyet jegyez férfi. A publikációk döntő többsége magyar nemzetiségű kutatók termése, ami várható volt, hiszen a lapok tanzsékekhez, kutatócsoportokhoz tartoznak, tanárok és diákok számára is biztosítanak felületet. Mindössze tíz román és tizenhét külföldi szerzőt találunk. A legtöbb külföldi írást az *Acta* hasábjai közlik, ennek megfelelően itt a legnagyobb a külföldi hivatkozások és legkisebb a román hivatkozások száma is.

A témák közül a média bizonyult a leginkább népszerűnek, az írások 13%-a foglalkozik a tömegkommunikáció, az új média jelenségeivel. Ehhez az arányhoz hozzájárul, hogy a *Reconnect* egyik lapszáma a marosvásárhelyi Sapientíán, évente megrendezésre kerülő újmédia-konferencián elhangzott előadások egy részét közli. Második leginkább domináns téma a folyóiratokban az életmód–fogyasztás–kultúra, minden tizedik írás sorolható ebbe a témakörbe. A harmadik és negyedik helyen az ifjúság-, illetve a vallásszociológiai, valamint az identitással foglalkozó tanulmányokat találjuk, amelyek a szerkesztők kutatási területével is összefüggésbe hozhatók. Hasonló a helyzet az gazdaság, az agrárium, a környezet, a migráció, a szegénység és az oktatás területével.

1. táblázat
A cikkek témái az egyes folyóiratokban (%)

	Erdélyi Társadalom (N=170)	Reconnect (N=60)	Acta Social Analysis (N=37)
életmód, fogyasztás, kultúra	14,7	0	0
vallás	10	0	0
identitás	9,4	1,7	0
gazdaság, ipar, vállalkozás	7,6	0	5,4
ifjúságszociológia	7,6	15	0
szociálpolitika, szegénység, deviancia	5,3	0	0
média	4,7	21,7	37,8
etnicitás	4,7	1,7	2,7
demográfia	4,1	0	0
elit	3,5	0	0
gender	2,9	0	0
falu, agrárium	1,8	13,3	2,7
migráció	1,8	6,7	10,8
oktatás	1,2	8,3	10,8
környezet	0	16,7	2,7
egyéb	20,7	14,9	27,1

Kimutatható törvényszerűségek vannak a lapok tematikai különbségeiben, például a *Reconnect* nem közöl gazdaságszociológiai témájú írásokat, de hangsúlyos a környezet mint témakör. Sem a *Reconnect*, sem az *Acta* nem foglalkozott a vizsgált időszakban a vallásszociológia, a gender, a szegénység, a demográfia, valamint az elit témájával. Az *Erdélyi Társadalom* pedig kevesebbet szentelt a média, a migráció jelenségeinek. Ezeket a különbségeket rész-

ben a szerkesztők érdeklődési körére és kapcsolati tőkéjére vezetjük vissza. Így a *Reconnect*-ben a média, a környezet és az ifjúság témájú írások a leginkább gyakoriak, az *Actá*-ban a média, a migráció és az oktatás, az *Erdélyi Társadalomban* pedig az életmód–fogyasztás–kultúra, a vallás, valamint az identitás.

Az etnicitás és az antropológia leginkább abban a kontextusban jelennek meg, hogy a cikkek milyen más tudományterületet érintenek. Az írások 17%-a az etnicitás, illetve 16%-a az antropológia tudományterületekhez áll közel, további 8%-uk a településszociológia, 5-5% pedig a történettudomány, az átmenet és a pszichológia területével mutat átfedéseket. Ebben a tekintetben szignifikáns különbség van az elemzett lapok között: az etnicitás mint rokon tudományterület a kolozsvári szerkesztésű lapra jellemző, míg a pszichológia kevésbé, az antropológiával is kapcsolatban álló írások a *Reconnect*-ből hiányoznak, az *Acta* írásai nem tartalmazzak településszociológiai vetületeket.

2. táblázat

Az írások interdiszciplinaritása (%)

	Erdélyi Társadalom (N=170)	Reconnect (N=60)	Acta Social Analysis (N=37)
eticitás	23,5	3,3	8,1
antropológia	20	5	13,5
településszociológia	8,8	8,3	0
történettudományok	5,9	1,7	8,1
geopolitika	2,9	10	0
tudományszociológia	2,9	0	2,7
közgazdaságtan	1,8	1,7	5,4
politológia	1,8	10	8,1
átmenet	3,5	3,3	2,7
pszichológia	2,4	10	10,8
jog	1,2	3,3	0
egyéb	25,3	43,4	40,6

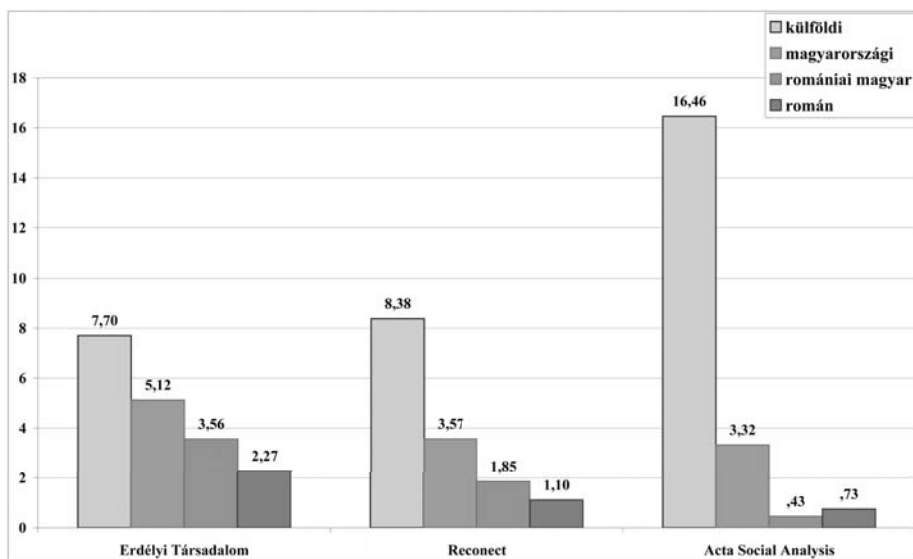
Elméleti és módszertani írások egyetlen kivétellel hiányoznak a lapok hasábjairól. Tehát döntően empirikus jellegűek az elemzett folyóiratok. Az írásokban használt módszerek azt mutatják, hogy a rendszerváltás utáni első évtizedhez viszonyítva jelentős változások következtek be. A romániai szociológiaoktatás harmadik periódusának elején, ami a kilencvenes évekre tehető, a mennyiségi módszerekkel operáló írások voltak többségben, köszönhetően például a kutatások megrendelőinek elvárásaihoz történő igazodásnak. A politikai közvélemény-kutatások, világbanki megrendelések nyomán született kutatásjelentések képezték a kilencvenes évek folyóiratcikkeinek jelentős

részét. Ehhez képest a vizsgált lapokban a kvalitatív módszerek a cikkek háromötödét jellemzik, egyharmaduk használ mennyiségi módszereket és 7%-ra tehető a két módszer együttes jelenléte az írásokon belül. Mindhárom lapban nagyon hasonlóak az arányok. A módszertani hangsúlyeltolódást elsősorban a tematikus lapszámok számlájára írjuk, az *Erdélyi Társadalom* 2005/1., identitással foglalkozó, 2007/1., vallásszociológiai, 2007/2., csángókkal foglalkozó száma, a 2009-es összevont lapszáma, a már említett 2011-es összevont, életmód-kultúra-fogyasztás száma, a *Reconnect* 2010/3., információs társadalom és klímaváltozás témakörére koncentráló száma, és az *Acta* 2012/2. száma döntő többségében kvalitatív módszereket használó anyagokat tartalmaz.

A cikkeket besoroltuk annak alapján is, hogy hogyan viszonyulnak a nyugati, illetve a hazai szakirodalomhoz, bizonyos megközelítéseket tesztelnek-e saját empirikus anyagaikon, tartalmaznak-e egyéni hozzájárulásokat, olyan újításokat, amelyek gazdagítják a szakirodalmat. Az írások felét soroltuk az *utánzás* kategóriába, ezek főként nyugati elméletek alapján elemzett saját empiriát jelentenek, ahol a szerző nem törekszik a továbbgondolásra, a *hozzáadott érték* növelésére. Valamivel több, mint egyharmaduk (36%) *utánzást* és *felfedezést* egyaránt tartalmaz, azaz a szerző nyugati megközelítésekből indul ki, majd valamilyen új, saját hozzájárulással teszi gazdagabbá az írást, lapot, szakmát. Mindössze az írások 8%-a indul ki elsősorban a hazai szakirodalomból – ez visszaköszön a hivatkozások számának és típusának összevetéséből is. Ezek az írások többnyire vegyesen örökség és utánzás, örökség és felfedezés kategóriába sorolhatók.

Megszámoltuk az egyes írások hivatkozásait, és négy kategóriába soroltuk annak alapján, hogy milyen szerzőkre történtek utalások, megkülönböztettünk külföldi, magyarországi, romániai magyar, valamint román hivatkozásokat. Egy írás átlagosan 18 hivatkozást tartalmaz, szintén átlagosan a felhasznált irodalom fele külföldi, negyede magyarországi, nyolcada romániai magyar és a maradék nyolcada román. A recenziók többnyire egyetlen műre hivatkoznak, az írások közel fele 10 és 35 közötti bibliográfiai tételt foglal magában. A három lap különbözik a hivatkozások típusát illetően. Ez a különbség a folyóiratok közlési nyelvéből is adódik: az *Erdélyi Társadalomban* kevesebb a külföldi és több a romániai magyar és román hivatkozás a másik két laphoz viszonyítva. Azokban a cikkekben a legmagasabb a hivatkozások száma, amelyek kvantitatív és kvalitatív módszereket egyaránt alkalmaznak. A hivatkozások száma a témákkal és a cikkek besorolásával is összefüggésben áll. A külföldi, illetve romániai hivatkozások mértéke az interdiszciplinaritással oly módon jár együtt, hogy a gazdaságtudományokhoz közel álló írásokban leginkább a nemzetközi szakirodalomra történik hivatkozás, a tudomány-szociológiai írások esetén a romániai magyar, míg az átmenet területéhez közelítő cikkekben a román nyelvű hivatkozások száma a legmagasabb.

2. ábra
Hivatkozások átlagértékei a lapokban

Erdélyi Társadalom

A lap 2003-ban jött létre mint a Babeş–Bolyai Tudományegyetem szociológia tanszék magyar tagozatának folyóirata, az alapítók és az első két évben a szerkesztőbizottság a fiatalabb generációhoz tartozó tanárok, egy külsős kivételével, a szerzők szintén főként a tanárok és diákok közül kerülnek ki. A harmadik évtől megjelennek a szerkesztőbizottságban, illetve a szerzők között is magyarországi elismert tudósok, kutatók. Ez utóbbiak később, az intézményesülés, professzionalizálódás során, illetve az idő múlásával a nagyobb lapokhoz hasonlóan átkerülnek a szimbolikusabb szereppel bíró szerkesztőtanácsba, így a bizottságban maradnak két kivétellel a tanszék oktatói. Az elemzett periódusban a főszerkesztőséget Horváth István látja el, azóta ebben és a tudományos adatbázisokban való regisztráció területén történtek változások.

Évente két, nagyrészt tematikus lapszám látott napvilágot. A lap történetében felfedezhetünk négy *nehezebb* évet (2008–2011), amikor részint anyagi források, részint írások, illetve lapszámfelelős híján akadozott a lap megjelenése. Ebben a periódusban a folyóirat nem félévente, hanem évente rukkolt elő újabb számmal.

Az első periódusban két fő rovat jellemző a lapra: átlagosan öt tanulmányt foglal magában, és a Mezőny című rovatban recenziókat olvashatunk. Az

első szám fő témája a szegénység, de találunk kétnyelvűségre, illetve sajtófogyasztásra vonatkozó tanulmányt is az írások között, így a tanulmányok közös elemét leginkább az képezi, hogy mindegyik az etnicitás témakörével is foglalkozik. Az első tanulmányok szerkesztési, hivatkozási, formai szempontból nem képviselnek teljesen egységes arculatot. A tartalom, az írások nyelvezete egyenetlen. A második lapszám fő témája a migráció, de helyet kap benne egy vallásszociológiai és egy családszerkezeti tanulmány is.

A második évtől a Tanulmány rovat helyét az Összpont, a Helyzet és a Támpont elnevezésű rovatok veszik át, a Mezőnyből, amely szintén tartalmaz recenziókat, külön rovattá alakul a recenziókat tartalmazó rész, a Mezőny és a Helyzet rovatokban egyaránt találunk kutatásjelentéseket.

A lapszámfelelősség és az előző esetlegesen jelentkezik az *Erdélyi Társadalomban*. A harmadik évfolyamot jellemzi, a negyedik évfolyam első számát nem. Sőt az említett lapszámokban eltűnnek a külön rovatok is.

Az ábrák, táblázatok egységesítése még várat magára az *Erdélyi Társadalomban* (egyébként a *Reconnect* esetében is). Ezek pedig indikátorai a szerkesztői idő- és energiaráfordításnak, illetve a lap arculatának.

A lap utolsó oldalain az előző lapszámok tartalomjegyzékét, valamint a magyar nyelvű szociológusképzés, a *WEB* című társalap, illetve a Szociológia Nyílt Estek reklámjait találjuk meg. A harmadik évben egy időre megjelennek aktuális konferenciákról, könyvekről is hírek.

Története során a lap elektronikus változata előbb a *transindex.ro* adatbankjában kap helyet,¹⁰ a 2003–2009 közötti lapszámokat onnan is letölthetjük, majd az intézményesülés során, viszonylag későn saját honlaphoz jut a folyóirat, ahol a 2010 utáni lapszámokat is megtaláljuk.

A lap történetének első periódusában a szerkesztők a szakmaiságot, a szociológia tudomány *elhelyezését*, létjogosultságának a nyilvánossággal való megismertetését, illetve a megértését hangsúlyozzák, ami azt üzeni, hogy ennek szükségét látják, a társadalomkutatás legitimációs válsággal küzd. Ekkor az alapítók egyik deklarált célja „az intézetük láthatóságának növelése”. Egy következő célkitűzés a *megfelelő*, szakmailag homogén publikációs fórum biztosítása a szakterület képviselői számára.

Az új honlap megjelenésével egyidőben már sokkal inkább az interdiszciplinaritás kerül előtérbe, nem a szociológia elhelyezése, hanem más társadalomtudományokkal való kapcsolódásai foglalkoztatják a szerkesztőket. Ez az integratív szemléletmód lehet a lap működtetése szempontjából is funkcionális, más tudományágak képviselőinek bevonása nemcsak a szakmák közötti kommunikációnak, de a lap olvasottságának is jót tesz.

Bár az *Erdélyi Társadalom* című folyóiratnak többnyire tematikus lapszamai jelennek meg, a szerkesztői bevezetőben/ismertetőben nyitva marad

¹⁰ L.: <<http://erdelyitarsadalom.adatbank.transindex.ro/>> (letöltve: 2015. 01. 09.).

a témához nem illeszkedő írások elfogadása és megjelentetése is, ami egy, a szerzők számára könnyen elérhető, ergo kevésbé értékes lap benyomását keltheti.

Reconnect

A csak elektronikus formátumban megjelenő lap a Vidék-Környezet-Kultúra interdiszciplináris kutatócsoport kiadványa, mely csoport a Sapientia – Erdélyi Magyar Tudományegyetem (EMTE) keretében alakult 2007 őszén. Amint az elnevezése is jelzi, több tudományág képviselőit célozza meg olvasóként és szerzőként egyaránt, a környezetvédelem, a vidékfejlesztés és a kulturális jelenségek vizsgálata szerepel a csoport prioritásai között. A deklarált tudományterületekhez viszonyítva a kultúra témaköréhez tartozó írások hiányoznak a lap hasábjairól a vizsgált periódusban. Célterületként a székelyföldi és erdélyi térséget jelölik meg a szerkesztők. Célkitűzései hasonlítanak az *Erdélyi Társadalom* kezdeti periódusában olvasottakhoz: láthatóság, kommunikáció, kutatási eredmények közzétevése. Multidiszciplinaritása, kutatási prioritásai, témái pedig a későbbi *Erdélyi Társadalom*hoz közelítenek, amely nyit más tudományágak fele.

Évente háromszor jelenik meg, főszerkesztője Bakó Rozália Klára. A háromnyelvű folyóirat az egyes lapszámokon belül is tartalmaz különböző nyelvű írásokat. A tanulmányokat tömörítő rovat a Stúdium nevet viseli, a kutatásjelentéseket a Focus rovatban olvashatjuk, míg a recenziókat a Libriben találjuk meg. Minden lapszámnak jellemzője az útbaigazító előszó.

Az *Erdélyi Társadalom*hoz viszonyítva a vidék-, a környezet-, a szervezet-szociológia és a média témájú írások az elterjedtebbek közé tartoznak. Az ifjúságszociológia a *Reconnect*ben is hangsúlyos szerepet kap, ezek főként a szerkesztők fő kutatási területeivel állnak összefüggésben.

Az egyik lapszám a marosvásárhelyi Sapientia EMTE újmédia-kutatócsoportjának empirikus eredményeiből közöl ízelítőt. Egy másik lapszám egy nemzetközi, az információs technológia és a klímaváltozás kérdéskörével foglalkozó kutatócsoport országjelentéseit publikálja. Román nemzetiségű szerzők írásai is hangsúlyosabban jelen vannak a lap hasábjain, például az elvándorlásról szóló tematikus számban. Ez köszönhető a lap többnyelvűségének is.

Acta

Teljes nevén *Acta Universitatis Sapientiae Social Analysis* – ahogy a neve is jelzi, a Sapientia EMTE társadalomtudományi lapja, kiadója előbb Bege Antal,

majd Dávid László. Főszerkesztőként Biró A. Zoltán, asszisztensként Nistor Laura szerepel az impresszumban. A szerkesztőtanács neves magyar, illetve román társadalomtudósokat tömörít.

A lap évente kétszer jelenik meg. A szerzőknek szóló felhívás alapján elsősorban a regionális tudományok (az induló évben, 2011-ben még a társadalomtudományok is szerepelnek a felhívás szövegében témaként, 2012-ben már nem) témakörében várnak olyan (máshol még nem publikált) írásokat, amelyek a közép-kelet-európai régiókra koncentrálnak. A szerkesztők expliciten meg is fogalmazták az első lapszám előszavában, hogy hosszas vívódás, dilemma előzte meg az *Acta* indítását: kinek szól, későn érkeznek-e, van-e létjogosultsága, el kell-e különülnie tematikájában más lapoktól, hogyan lehet szerzőket bevonni, a minőséget biztosítani, a határidőket betartani. Választaniuk kellett egy olyan kontextusban, ahol a két pólust egy nemzetközi és egy végtelenül lokális lap képezi, a középutat tartották a legokosabbnak ezért, saját bevallásuk szerint egy a posztkommunista Európa sokszínű/különböző társadalmi jelenségei és folyamatai elemzésére fókuszáló lap mellett döntöttek.

A lap szerkezete: a klasszikus tanulmányokat követően szociológiatörténet, egy empirikusabb – az *Erdélyi Társadalom* Mezőny rovatához hasonló – szemle, majd a recenziók következnek, a lapszám a csíkszeredai társadalomtudományi tanszék és képzés népszerűsítésével, illetve az éppen aktuális EU-s kutatási program bemutatásával zárul.

A második lapszám szerzőinek többségét külföldiek teszik ki, a média témakörét több diszciplína perspektívájából körbejáró írásokat foglal magában. Egy Bosznia-Hercegovinában zajlott konferencia anyaga képezi a törzsét a tanulmányoknak, a lapszámfelelős kapcsolatai révén. A harmadik szám nagyrészt az oktatás témakörébe tartozó írásokat tömörít, a negyedik szám a környezetvédelemmel, a civil társadalommal, az állampolgári aktivitással kapcsolatos kutatásokat végző magyar, román és külföldi szerzőket vonz be.

Ahogy a többi lap tükrözi a szerkesztők érdeklődési körét és kapcsolathálóját, úgy az *Acta*-ban is beazonosíthatók ezek a motívumok, legmarkánsabb témája a vizsgált időszakban a migráció.

Összegzés

Az elemzett három lap 267 cikkét leltároztuk fel kvantitatív módszerekkel, különböző módszertani és elméleti-tartalmi szempontok alapján. Közel kétharmaduk az *Erdélyi Társadalomban* jelent meg, közel negyedük a *Reconnect*-ben. Mindhárom lapot tanszékek, kutatócsoportok munkatársai szerkesztik, tanárok, kutatók, illetve az *Acta* kivételével diákok számára képez publikációs felületet. A vizsgált periódusban egyik lap sem közli honlapján a követ-

kező lapszámok tématervét, ezirányú felhívást a szerzőkhöz. Ez a vonás a hosszútávú tervezés, az átláthatóság hiányának, a belterjességnek a jele. 2012 után az *Erdélyi Társadalom* professzionalizálódott ebből a szempontból is, az első évek szerkesztési hiányosságainak, a honlap hiányának, a formai egyenetlenségek orvoslása mellett.

A folyóiratok elemzése alapján az egyik változás, ami lezajlott a 2002–2012 közötti periódusban, az előző tíz évhez képest a módszerek használatában történő hangsúly-áthelyeződés a kvantitatív módszerek irányából a kvalitatív módszerek felé. Ez a módszerválasztási változás természetesen a témaválasztással, illetve a kutatásfinanszírozással is összefüggésben áll. Vanak témák, amelyek háttérbe szorulnak a kilencvenes évekhez viszonyítva, ilyen például a politikai szociológia. Az egyetemi és kutatóműhelyekbeli, háttérintézményekbeli kutatások felleltározása során ugyanakkor kiderül, hogy hangsúlyos marad a mennyiségi módszerek használata. Az *Erdélyi Társadalomban* a minőségi módszerekkel készült tanulmányok egy részét a Kriza János Néprajzi Társaság köré csoportosuló, interdiszciplináris megközelítéseket alkalmazó kutatók jegyzik.

Mindkét csíkszeredai lapban a média bizonyult a leggyakrabban előforduló témának. A kolozsvári lap legtöbb írása az életmód-fogyasztás-kultúra téma köré csoportosul. Mindhárom lapnak megvannak a megkülönböztető jegyei a témákat illetően: az *Erdélyi Társadalom* sajátossága az identitás, a *Reconnect* a környezettel, az *Acta* a migrációval foglalkozik kiemelten a laptársakhoz képest. A témaválasztás során azt gondoljuk, hogy nem elsősorban az egyes témák aktualitása játszik szerepet a szerkesztők megfontolásaiban, hanem érdeklődési területük és az általuk mozgósítható kapcsolatháló. Elméleti és módszertani írások, valamint egy speciális kivétellel a viták teljes mértékben hiányoznak a lapokból. Az *Erdélyi Társadalom* közli az egyik Szociológus Nyílt Est alkalmával megszervezett beszélgetés átiratát. A szociológia helyzetét illetően az átmenet periódusa lezárul az elemzési időszak előtt, erre utalhat az a tény is, hogy nincsenek a szociológia helyét firtató írások. Ezeket abból a szempontból hiányoljuk, hogy nemcsak a legitimitációhoz tartjuk szükségesnek a saját pozíció definiálását, hanem a változásban lévő romániai, magyarországi, nemzetközi mezőnyhöz való kapcsolódás miatt, valamint az egyéb társadalomtudományok terén lezajlott átalakulásokra is hangsúlyosabban reagálhatnának a szakma képviselői. Bár lehet, hogy ez nem explicit módon történik, avagy nem a vizsgált lapok hasábjain. Ugyanakkor mindhárom lap részéről érzékelhető egy kisebb-nagyobb mértékű nyitás más tudományterületek irányába. Az *Erdélyi Társadalom* például főként egyes néprajzosokat lát *vendégül*, akik szintén nyitnak a többi társadalomtudomány, tehát a szociológia felé is.

A romániai szociológia egyik kilencvenes évekbeli sajátossága az volt, hogy a szerzők a kényelmesebb megoldást választva előszeretettel importál-

tak nyugati elméleteket érintetlenül, hozzákapcsolták saját empirikus anyagaikat, és nem igazították a helyi adottságokhoz a modelleket, hanem azok egyszerű tesztelését végezték el. Az erdélyi magyar szociológiát ez a vonás az elemzett folyóiratcikkek alapján a kilencvenes évek után is jellemzi, az írások felét az *utánzás* kategóriába soroltuk. De megjelentek olyan írások is jelentős számban, amelyek megpróbálták az elméleti megközelítéseket és az empirikus eredményeket összhangba hozni egymással valamilyen saját részmodell/modellrész révén. A saját szociológiai hagyományokból való kiindulás még várat magára.

Tizenéves múltja során az *Erdélyi Társadalom*nak volt CNCSIS-besorolása, majd a periódus végére a CEEOL-adatbázisban jegyzik. Úgy tűnik a *Reconnect* és az *Acta* szerkesztői nagyobb figyelmet szenteltek a nemzetközi adatbázisokban való szereplésnek. A *Reconnect* a DOAJ, az EBSCO, a RePEc, a SSRN adatbázisaiban, illetve néhány külföldi egyetem elektronikus katalógusában is megtalálható, az *Actát* a DOAJ, a SCPIO, az Ulrich's Web és az Index Copernicus jegyzi.

A folyóiratcikkek alapján azt gondoljuk, hogy az erdélyi magyar szociológia a kilencvenes évekbeli kezdeti/újrakezdési periódusához képest professzionalizálódott, átalakulóban van egyes hasonló tudományterületekhez és más társadalmak szociológiáihoz való viszonya, de ez utóbbi változásokról keveset tudunk meg. Az elemzett periódus második felében az *Erdélyi Társadalom* válságához asszisztálhatunk, a másik két lap esetén ez később következik be. A lapok jövőjét nagymértékben meghatározza a szerkesztők e célra szánt energiája, koncepciója, hosszú távra tervezése, valamint az, hogy vonzóvá tudják-e tenni a folyóiratokat további nemzetközi adatbázisokba való bekerüléssel, akkor, amikor az akadémiai mezőbe tartozó szerzőket egyre inkább ez a fajta publikációbesorolási kényszer is motiválja.